

ارتش

«دفاع مقدس» (سال اول)

تألیف - تثبیت

جلد اول

گروه آموزشی و تدوین:

گروه مؤلفان (فرماندهان)

انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

۱۳۹۹

سرشناسه	: حسینی سعدی، حسین، ۱۳۲۰ - گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	: ارتش در دفاع مقدس (سال اول): تهاجم - تثبیت/گردآوری و تدوین حسین حسینی سعدی و گروه مؤلفان؛ ویراستار وحید سجادی اصل.
مشخصات نشر	: تهران: ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس، ۱۳۹۹ -
مشخصات ظاهری	: ج ۲
شابک	: دوره ۱: ۹۷۸-۶۲۲-۶۷۸-۰۸۱-۱، ج ۱: ۹۷۸-۶۲۲-۶۷۸-۰۸۲-۷، ج ۲: ۹۷۸-۶۲۲-۶۷۸-۰۸۳-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: ایران، ارتش - نیروی زمینی
موضوع	: Iran. Artesh. Niruye Zamini
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ - ارتش
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- *Army
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ - نبردها
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988 -- Campaigns
شناسه افزوده	: ایران، ارتش، دانشگاه فرماندهی و ستاد، انتشارات دافوس
شناسه آژ	: Iran. Army. Command & Staff University. Dafoos Publisher
رده بندی کنگ	: DSR1۶۰۶
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۲۱۸

عنوان: ارتش در دفاع مقدس (سال اول) - تهاجم - تثبیت - جلد اول

تدوین: سرلشکر حسین حسینی سعدی - گروه مؤلفان

ویراستار: وحید سجادی اصل

ناظر چاپ: سامان آزاد

طرح روی جلد: علیرضا قانع

صفحه آرای: محمد نوشادی حاجی آبادی

ناشر: انتشارات دافوس

شمارگان: ۱۰۰۰

تعداد صفحه: ۶۱۵ ص

تاریخ نشر: ۱۳۹۹

نوبت چاپ: اول

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مدیریت چاپ، انتشارات و فصلنامه دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

قیمت: ۱۱۰,۰۰۰ تومان

نشانی: تهران، میدان پاستور، خیابان دانشگاه جنگ، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، انتشارات دافوس

www.dafoosaja.ac.ir

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۷۰۴۸۶؛ ۰۲۱-۶۶۴۱۴۱۹۱

مسئولیت صحت مطالب بر عهده مؤلفین می باشد.

کلیه حقوق این کتاب برای دافوس آجا محفوظ است. (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)

۱۱.....	انگیزه تدوین کتاب.....
۱۷.....	پیشگفتار.....
۲۳.....	مقدمه.....

فصل یکم: وضعیت ارتش ایران و عراق از پیروزی انقلاب تا آغاز جنگ تحمیلی ۲۷

۲۸.....	بخش ۱: وضعیت ارتش ایران قبل از جنگ.....
۴۲.....	بخش ۲: وضعیت ارتش عراق قبل از جنگ تحمیلی.....
۴۹.....	بخش ۳: توان نظامی ایران و عراق قبل از جنگ توان نظامی ایران.....

فصل دوم: عملیات زمینی در منطقه جنوب (سال یکم) ۵۹

۶۰.....	بخش ۱: بحران سراسر عراق و خوزستان.....
۷۶.....	بخش ۲: وضعیت دفاعی خوزستان.....
۸۴.....	بخش ۳: از تجاوز تا تثبیت.....
۱۲۱.....	بخش ۴: اقدامات نیروی زمینی پس از توقف دشمن (در منطقه شمالی خوزستان).....
۱۵۱.....	بخش ۵: تشکیل قرارگاه عملیاتی اروند.....
۱۶۰.....	بخش ۶: اقدامات سازمان ملل در سال اول جنگ.....

فصل سوم: عملیات در منطقه شمالی خوزستان ۱۷۵

۱۷۶.....	بخش ۱: عملیات آفندی در منطقه شمالی خوزستان.....
۱۹۵.....	بخش ۲: توسعه سرپل‌ها در منطقه شمالی.....

فصل چهارم: عملیات در منطقه میانی خوزستان ۲۱۱

۲۱۲.....	بخش ۱: عملیات در منطقه میانی پس از توقف دشمن.....
۲۳۱.....	بخش ۲: عملیات نصر در منطقه میانی خوزستان پس از تثبیت.....
۲۴۸.....	بخش ۳: عملیات محدود.....
۲۵۸.....	بخش ۴: طرح آبگرفتگی‌های مصنوعی در منطقه میانی.....

فصل پنجم: عملیات در جبهه جنوبی خوزستان ۲۶۵

۲۶۶.....	بخش ۱: استعداد و گسترش دشمن در منطقه جنوب.....
----------	--

- بخش ۲: عملیات در شرق کارون (شمال آبادان)..... ۳۷۵
- بخش ۳: حماسه نبرد در جبهه آبادان..... ۳۸۳
- بخش ۴: عملیات آفندی محدود در شرق کارون..... ۳۹۷
- بخش ۵: استقرار کامل لشکر ۷۷ پیاده در شرق کارون..... ۳۰۷
- بخش ۶: آخرین گسترش نیروهای خودی و دشمن در منطقه جنوب در پایان سال اول..... ۳۱۸
- بخش ۷: تحلیل وضعیت جبهه خوزستان در سال اول جنگ..... ۳۲۲

فصل ششم: عملکرد نیروی زمینی ارتش در منطقه عملیاتی غرب (سال اول) . ۳۳۱

- بخش ۱: رزمی‌های نیروهای ارتش در منطقه غرب (قبل از آغاز جنگ)..... ۳۳۲
- بخش ۱: جغرافیای منطقه غرب..... ۳۶۲
- بخش ۳: وضعیت نیروهای ایران و عراق قبل از تهاجم (نقشه شماره ۲)..... ۳۷۵
- بخش ۴: از تهاجم تا تثبیت..... ۳۸۱
- بخش ۵: پدافند فعال..... ۴۰۵
- بخش ۶: گمجن عشایری..... ۴۰۷
- بخش ۷: تشکیل گروه ضربت احمد بن موسی..... ۴۳۸
- بخش ۸: عملیات‌های آفندی سال اول جنگ..... ۴۴۵

فصل هفتم: عملکرد نیروی زمینی در منطقه عملیاتی شمال غرب (سال اول) ۵۰۷

- بخش ۱: کلیات..... ۵۰۸
- بخش ۲: استعداد و گسترش نیروهای ایران و عراق..... ۵۲۳
- بخش ۳: فعالیت ضدانقلاب (سال اول)..... ۵۳۳
- بخش ۴: پاکسازی مناطق آلوده..... ۵۵۱
- بخش ۵: عملیات در مرز و مقابله با ارتش عراق..... ۵۷۹
- بخش ۶: تجزیه و تحلیل عملیات شمال غرب (سال اول)..... ۶۰۱

پیشگفتار

پدیده جنگ، از ابتدایی‌ترین مراحل آفرینش زندگی همواره با انسان‌ها بوده است. بشر نمی‌تواند این بلای خانمان‌سوز را از زندگی خود دور کند.

امروزه از طریق دانش ستیزه‌شناسی، ژئوپولیتیک و به کارگیری ژئواستراتژیک و... نقاط بحران خیز جهان مشخص و شناسایی می‌گردند. مؤسسات تحقیقاتی، متخصصین سیاسی، روابط بین‌المللی، جامعه‌شناسان، اقتصاددانان، جغرافی‌دانان و مورخین به شناسایی علل و عوامل اختلافات می‌پردازند و پدیده جنگ همچنان راه تکامل خود را ادامه می‌دهد؛ تا این‌که سیاستمداران قدرت‌های بین‌المللی برای حفظ و برتری خود و تحمیل سیاست‌های منفعت‌طلبانه و قدرت‌طلبانه خود، با سوءاستفاده از این اطلاعات، به روش‌های مختلف سعی در برهم زدن عادات و روابط بین این نقاط آشوب خیز و بحرانی می‌نمایند تا تسلیحات نظامی خود را به فروش رسانند؛ سپس در مجامع بین‌المللی و در نشست‌های سیاسی، به طرفین متخاصم پیشنهاد آتش‌بس و توصیه به صبر و خویشتن‌داری نموده و اشک تمساح برای مردم دو طرف می‌ریزند و...

جنگ عبارت است از جدال بین دو دولت از طریق نیروی نظامی و قوای مسلح با هدف غلبه و تفوق بر یکدیگر و اعمال شرایط دلخواه طرف بر طرف دیگر (وردوس)^۱.

همچنین وردوس، جنگ را جدالی مسلحانه بین دولت‌ها می‌داند که در طی آن کلیه روابط صلح‌آمیز و مسالمت بار به حالت تعلیق و وقفه درآمده است.

جنگ عبارت است از مجموعه‌ای از اقدامات و عملیات مسلحانه و هرآمیز که در چارچوب مناسبات کشورها رخ داده و موجب برقراری اصول و قواعد خاصی در مناسبات بین کشورها می‌شود. بسیاری دیگر از تعاریف و تعبیر و تفاسیر از جنگ مطرح می‌باشد. بیان تعریف و تعبیر از جنگ در پیشگفتار، با این انگیزه است که مخاطبین با مطالعه و مقایسه این تعاریف و تعبیر با آنچه که در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران (دفاع مقدس)

رخ داده است، دریابند که آغاز این پدیده برای ما، از هر زاویه و با هر رویکردی که مورد تحلیل قرار گیرد، با اکثر آنچه که تاکنون در جنگ‌های معاصر و حتی قبل از آن رخ داده، در این جنگ نیز عینیت داشته و دارد.

انواع جنگ‌ها (آفندی - پدافندی)، اقسام جنگ‌ها (منظم، نامنظم و...) و دیگر انواع و اقسام جنگ‌ها (شیمیایی، چریکی، مردمی، همه‌جانبه، هوایی، دریایی و...) و از نگاه و زاویه‌ای دیگر، جنگ خارجی، جنگ داخلی، الکترونیک، نرم، سخت، فرسایشی و... کلاسیک جنگ، سرد، اطلاعاتی، روانی، جنایت جنگی، اقتصادی، فضایی، غیرمتعارف، تمام‌عیار، ...

همچنین انواع و اقسام شگردهای سیاسی - اقتصادی، تبلیغاتی، روانی و... که برای جنگ افروزی لازم است در جنگ ۸ ساله ما که از طولانی‌ترین جنگ‌های معاصر می‌باشد، اعمال و اجرا گردید.

حتی در مقطعی قبل از آغاز جنگ، بعد از پایان جنگ، حالت «نه جنگ نه صلح» که بین جمهوری اسلامی ایران و عراق حاکم بود، بحث و تحلیل جداگانه‌ای را می‌طلبد و در نهایت هم، منظور و هدف اصلی از جنگ، به صورت عمده و روشن در دفاع مقدس وجود داشت، که در ابعاد کشورگشایی، دفاع مشروع، امنیت ملی و منافع ملی و... که با انگیزه‌های خصمانه و با اتخاذ اقدامات و عملیات نظامی ممکن می‌شود، در این مقطع تاریخی و حساس، رخ داده و اثرات، تبعات و پیامدهای خاص خود را برای هر دو کشور و در ابعادی خاص برای کشورهای منطقه و فرا منطقه به بار آورد.

گروه تحلیل نقش و عملکرد ارتش ج.ا.ا، در دفاع مقدس با رویکرد نظامی و تخصصی، علل، بهانه‌ها، رویدادها و تصمیمات متخذه در اداره امور جنگ (چگونگی، چرایی و چیستی) را مورد بررسی و مطالعه قرار داده و منصفانه، تدوین و تحلیل کرده تا بتواند از ثمرات و برکات آن در نگارش تاریخ، تحلیل تاریخ، بهره‌برداری و استفاده در تاریخ نظامی و دانش نظامی و کاربرد آن‌ها در مباحث مختلف مورد نیاز دفاع ملی در راستای برقراری

تأمین امنیت نظامی و امنیت ملی برای حصول به اهداف منافع ملی و آرمان‌های مقدس نظام جمهوری اسلامی ایران، بهره‌برداری‌های لازم به عمل آید.

قطعاً، ابعاد، حوزه‌ها، زمینه‌ها و انواع و اقسام و... موارد بسیار زیاد و متنوع می‌باشد که پاسخ‌گویی به تمام پرسش‌های مرتبط، بسیار سخت و مشکل و نیازمند داشتن دانش و تخصص‌های خاص هر حوزه، در امور سیاسی، اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی، جامعه‌شناسی، نظامی و دفاعی، ژئواستراتژی و... بوده که این هیئت (گروه) عمدتاً در بعد نظامی آن هم در محدود ارتش جمهوری اسلامی ایران، وارد شده و فعالیت‌های خود را به آن معطوف داشته است.

ارتش برای ایستادن بر پای و قانونی خود نیازمند وجود شرایط و زیرساخت‌هایی است که بتواند به وسیله آن زیرساخت‌ها، اقدامات قانونی و منطقی خود شامل حفظ استقلال، تمامیت ارضی، تأمین امنیت داخلی که لازمه تحقق امنیت ملی جامعه می‌شود، اقدامات لازم را به عمل آورد.

بررسی وقایع، حوادث و رویدادهای آن مقطع زمانی، مبین این واقعیت انکارناپذیر است، که به رغم برهم خوردن بعضی معادلات اساسی، در بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، به ویژه در سال‌های ۱۳۵۷ و ۱۳۵۸ و نیمه اول سال ۱۳۵۹، در سایه تلاش‌ها و فعالیت‌های انجام شده خود ارتش و حمایت‌های ارزشمند حضرت امام (ره) و حضرت امام خامنه‌ای و انقلابیون واقعی که وجود ارتش را به ویژه در آن مقاطع حساس و تاریخی، اجتناب‌ناپذیر می‌دانستند، روح تازه‌ای در کالبد توانمند ارتش دمیده شد.

ارتش با تقویت ابعاد معنوی و ازجمله سر و سامان دادن به زیرساخت‌های خود، آموزش‌های نظامی و عقیدتی و جذب کارکنان پایور و وظیفه نسبت به سازماندهی منسجم مورد نیاز، اقدامات خوبی به عمل آورده و ضمن طرح‌ریزی‌های لازم و پیاده کردن برنامه‌های لازم در حوزه نیروی انسانی، توانست اصلی‌ترین رکن موجودیت سازمانی یعنی کلیه منابع راهبردی و از آن جمله نیروی انسانی خود را در حد قابل قبول، به ایفای نقش و ادای تکالیف و وظایف برای انجام مأموریت‌ها و رسالت‌های بر دوش، بر عهده گرفته

و پاسخگوی واقعی نیازهای امنیتی و دفاعی در آن زمان گردد.

در آن زمان ارگان‌های مخالف داخلی و خارجی هر چه سریع‌تر به دنبال ایجاد وضعیت‌های مورد نیاز خود بودند. به عبارتی می‌توان گفت که به‌صورت ناخوشه اما احساس تکلیفی، نه‌تنها از مأموریت‌های ارتش چیزی کاسته نشد بلکه وظایف جدیدی که ناشی از خلاء وجودی یا خلاء انجام وظایف بعضی سازمان‌ها از جمله امنیتی، اطلاعاتی، قضایی و دولتی که مسئول تأمین تدارکاتی خاص برای ادامه مأموریت‌ها بودند را رأساً و به‌رغم تمامی کاستی‌ها و کاستی‌ها به عهده گرفت.

بنت بن‌دید ارتش بعد از اعتقاد به حاکمیت الله در همه کاینات و مکنونات، مردم کشور را به‌رین فاضل بازرس می‌داند و خواهد دانست؛ زیرا بدنه اصلی ارتش را مردم تشکیل داده و آن‌ها هستند که ناظر بر اعمال و رفتار و رویکردها و عملکردهای ارتش خود در همه زمینه‌ها هستند. در جامعه‌شناسی سیاسی، بحث «مردم می‌فهمند» با همین ادعاست. ارتش و ارتشیان، علمی را با نام و یاد خدا آغاز و برای رضای خاطر او انجام و مزد و پاداش را هم از او می‌طلبند لذا با این تفکر، نگاه، رویکرد و جهت‌گیری به عملکرد ارتش در سال اول جنگ پرداخته می‌شود. امید آن که مقبول ذات اقدس احدیت واقع شود.

روند پیوستن ارتش به انقلاب

ناگفته‌های فراوانی وجود دارد که اکثر جنبه‌های آن در کتاب ۳۰ ماهه (از انقلاب تا جنگ تحمیلی) تشریح شده‌است، اما این واقعیت باید گفته شود که ارتش چرا به انقلاب پیوست و چگونه توانست صرف‌نظر از چالش‌ها، مشکلات و موانعی که بر سر راه ارتش قرار گرفته یا قرار داشتند به مسیر اصلی تغییر و تحولات مورد نیاز ارتشی برای نظام نوپای جمهوری اسلامی تبدیل شود.

از ویژگی‌های ذاتی و درونی ارتش، از دکتترین ارتش، ساختار و سازمان، نظم و انضباط، آموزش‌ها و از همه مهم‌تر فرهنگ ذاتی یا شاید هم فرهنگ سازمانی ارتش‌ها به ما هو

ارتش می‌باشد. گرداننده اصلی این تغییر و تحولات و در ادامه آن توسعه و پیشرفت ارتش در فضای موجود و جو حاکم با چنان سرعت و شتابی محقق گردید که ارتش توانست بعد از یک ماه به تغییرات موردنیاز تن داده و تحولات لازم برای همراهی و همگامی با سایر نهادهای سیاسی و اقتصادی و فرهنگی اجتماعی نظام حاکم بر کشور، رسالت و مأموریت‌های ذاتی خود را به شایستگی انجام و تمام دسایس و حيله‌هایی که دشمنان قسم‌خورده نظام برای انحلال ارتش و درنهایت خلع سلاح نظام جمهوری اسلامی داشتند، جلوگیری و خنثی کنند.

باید گفت به این مورد اصلی‌ترین اقدام ارتش برای تبدیل‌شدن به ارتش نوین جمهوری اسلامی ایران بود که در کمترین زمان ممکن و با عشق و علاقه و ایثار و از خود گذشتگی‌هایی بود که نشان آن اقدامات در حافظه تاریخ کشور و در ذهن ملت شریف ایران به ودیعه گذاشته است.

قطعاً منتی بر مردم مسلمان و نریه ایران متصور نمی‌باشد، اگر گفته شود همین ارتش نوپا در سال ۱۳۵۸ در تأمین امنیت داخل و اکثر قریب به اتفاق استان‌های مرزی و حتی در تهران و دیگر استان‌ها در عین ناآرزی و در شرایط و با کمترین منابع و امکانات و پشتیبانی‌های لازم توانست آن را به ارمغان آورد.

در حوزه تأمین امنیت خارجی نیز که ارتش، به رغم کمبودها و کاستی‌های فراوانی در ساختار، سازمان و محرک‌های حمایتی و انگیزشی، توانست، به لحاظ دکترین و راهبرد نظامی خود و با روحیه رزمی و حمیت ناشی از روحیه رزم‌آوری و شایستگی که از قبل در مورد دشمن بعثی (با توجه به درگیری‌های قبل از انقلاب) داشت به همراه تجهیزات، تسلیحات، آموزش‌ها و تمریناتی که در عمق وجود ارتش بود، تنها ظرف شش روز، دشمن را در اکثر مناطق اشغالی "متوقف" کرده و طرح‌های لازم را برای "تثبیت، بیرون راندن و تنبیه در خاک خودش" تهیه و اجرا کند.

تشریح بیشتر این عوامل از جنبه‌های گوناگون به همراه سازماندهی، آموزش، همکاری و کمک‌های لازم لجستیکی، تجهیزاتی، تسلیحاتی و مهماتی و... که برای سایر نیروهای

نظامی مسلح و نیروهای داوطلب مردمی انجام می‌داد، به گونه و شیوه‌ای بود که حتی اگر یگان‌های ارتش به تجهیزات و تسلیحات و حتی آموزش‌هایی نیازمند بودند، اولویت واگذاری و اقدام به آن‌ها داده می‌شد، روح اخوت، وحدت، همدلی، انسجام و همکاری و دیگر عوامل مورد نیاز برای هماهنگی در اقدام مقابل دشمنان داخلی و خارجی که نیاز اصلی آن دوران بود، خدشه‌دار نشود.

قطعاً آن‌ها این گذشت‌ها و تلاش‌ها و همکاری‌ها و... را در ذهن سازمان خود ثبت و ضبط دارند و در کتاب‌های سال‌های دور نیز، حسب مورد، یادآوری‌هایی خواهند داشت.

گروه تحلیل نقش و عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران
در انقلاب و هشت سال دفاع مقدس